

A plio-pleisztocén határ és a legidősebb löszök

Varga György, V. évf., PTE TTK

Témavezető: **Dr. Schweitzer Ferenc** egyetemi tanár
PTE Magyarország Földrajza Tanszék

A világ legidősebb löszfeltárásainak koradatai és a képződésükkor uralkodó környezeti viszonyok rekonstruálásának eredményei alapján megállapítható, hogy a plio-pleisztocén határ környékén egymástól nagy távolságra fekvő régiókban löszök alakultak ki. A kínai, tádzsikisztáni, alaszakai, dél-amerikai és közép-európai (Ausztria) löszösszletek legalsó rétegsorai arra engednek következtetni, hogy a globális léptékű folyamatok mintegy 2,6 millió évvel ezelőtt nagy területeken megteremtették a löszképződés feltételeit.

A Kárpát-medencében a pliocén végén a kínai vöröstasyagokhoz számos tulajdonságban (ásványtani összetétel, szemcseméret) hasonló üledékek képződtek, melyek hullóporos eredete az utóbbi évek kutatásai által bebizonyosodott. A pleisztocén elejének száraz-meleg klímája (strucc és teve faunával) a már fennálló porhullások intenzitását és gyakoriságát megnövelte, és elkezdődhetett a legidősebb löszsorozataink kialakulása. A „sivatagi löszök” létjogosultságát igazoló legújabb kutatási eredmények szintén valószínűsítik, hogy a Kislángiumban (2,4–1,8 Ma) löszképződés folyhatott.

A kínai vöröstasyagok és löszök újabb granulometriai értelmezése szerint, a bimodális szemcseeloszlás-görbék kialakulásáért két együtt fellépő mechanizmus a felelős, melyek mértékének meghatározása matematikai-statisztikai módszerekkel megvalósítható. Ezen módszer alkalmazásával beremendi lösz-őstalajszorozat rétegsorát tanulmányoztam. Bebizonyosodott, hogy a löszöket tagoló vörös színű talajosodott rétegek szemcseméretében tapasztalható különbségek az egyszerű statisztikai mutatókkal (pl.: átlag, medián) nem értelmezhetőek. Az üledékpulációkra történő felbontás révén a szedimentációs környezetben történő kisebb fluktuációk is kimutathatók.

A meleg-humidusabb időszakokat képviselő vörös talajok képződésekor uralkodó ökológiai viszonyok a vizsgálatok alapján csupán a csapadék mennyiségében tértek el a löszös rétegek kialakulásának üledékföldtani környezetétől, a meleg éghajlat állandó volt. A fiatalabb lösz-őstalajszorozatok szelvényeiben a klíma nagyobb amplitúdójú megváltozásai (hideg-meleg időszakok) archiválódtak.